

Langer, Josef Jaroslav, básník, satirik, národopisný sběratel, narozen 12. 11. 1806, Bohdaneč, zemřel 28.4. 1846, Bohdaneč.

Narodil se do rodiny zámožného rolníka a městkého důchodního 12. 11. 1806. Po absolvování gymnázia v Hradci Králové studoval filozofii v Praze. V r. 1828 zanechal studií a začal se věnovat literatuře. V letech 1830–31 byl spoluredaktorem v časopise Čechoslav. Zde také vyšla jeho báseň České lesy, kterou se alegoricky přihlásil k příkladu polského povstání. Báseň vzbudila nadšení u mladé generace i pozornost úřadů. Z politických důvodů (ale také kvůli existenčním potížím a nátlaku otce) byl Langer na začátku 30. let nucen odejít z Prahy zpátky do Bohdaneče. Tradiční život na maloměstě mu sice poskytl náměty k satíře na venkovské šosáctví i půdu pro podnětné folklorní výzkumy, avšak po několika letech se jeho nadšení a energie pro kulturní aktivity vyčerpala. V souvislosti s citovou i tvůrčí krizí u něho propukla duševní porucha. Po r. 1835 již skoro nepsal. Zemřel v Bohdaneči 28. 4. 1846.

Jako obrozenecký básník Langer ve svém díle zprostředkovával kritické postřehy o soudobé společnosti, názory na folklór, literaturu i osobní city. Právě osobitý postoj a citová náplň jeho improvizovaných lyrických písní ovlivnil nastupující generaci romantického proudu v české literatuře. V rané tvorbě se Langer opíral o populární klasicistické vzory. Zavedené žánry a formy se pro něj zároveň staly východiskem pro osobité aktualizace tradičních námětů a prostředkem k vyjádření se. Venkovské idyly kombinoval s motivy lidových pohádek a pověstí (Selanky, 1830), v bajkách, historických bájích či milostných lamentacích v kramářském stylu ostře satirizoval pseudovlastenectví, národní nesvornost i přehnanou manýru básníků (Kopřivy, časopisecky 1829–31). Osobitá ironie odkrývající společenské a literární konvence dosáhla vrcholu v dílech Bohdanecký rukopis (1831) a Den v Kocourkově (časopisecky 1832). V prvním díle, které tvoří deset mravokárných slok o „děvčátkách našich časů“ a obšírný samolibý komentář, Langer paroduje Hankovo vydání Rukopisů a kritizuje soudobé kulturní poměry. V próze Den v Kocourkově, inspirované Komenského Labyrintem světa, nahlíží coby poutník provázený kocourkovským panem Vševědem nejrůznější stránky světa maloměstské honorace a českého šosáctví.

Intenzivně se Langer zabýval folklórem a možnostmi tvůrčího přístupu k lidové slovesnosti. Vlastní překlad Starožitných básní ruských (časopisecky 1834) a ohlasová poezie ho podnítily ke srovnávacímu rozboru hlavních folklorních vzorů v Čelakovského Ohlasech. V Českých krakováčcích (časopisecky 1835) zvolil jiný přístup k lidové lyrice než učená básnická družina kolem Čelakovského. Začal tvořit texty písní jako lidový zpěvák: na známou melodii, v rytmu tance, před obecnstvem, které si hned osvojovalo sloky a vyžadovalo další. Podle „okamžitého citu“ improvizoval na bohďanečských tanečních zábavách. Dalším cyklem krakováčků je i intimně laděná sbírka Hraběnce *** na památku, v níž Langer vyjadřuje tradičními postupy lidové poezie vzpomínku na ztracenou lásku. Nové pojetí razil Langer také ve svém folklorním výzkumu. Soustředěně zaznamenával charakteristicky lidové epiky, zápisy textů spojoval (podobně jako moderní folkloristika) s výkladem o příležitostech, zvycích, obřadech a tancích, jež se s danými slovesnými díly poutaly (Svatební obyčeje a písně, České prstonárodní obyčeje a písně). Langer sice nebyl tak silnou básnickou osobností, aby vytvořil zcela nový druh poezie, ale ve svém díle k tomu alespoň směřoval. Přesáhl umělecké metody i představy obrozeneckého preromantismu, ze kterého vyšel, čímž se stal blízkým nastupující Máchově generaci romantiků, které přitahoval i jako nekonvenční lidský typ.

Dílo:

Bájký (1829)

Selanky (1830)

Kopřivy (1829–30)

Bohdanecký rukopis (1831)

Starožitné básně ruské (1834)
České krakováčky (1835)
Hraběnce *** na památku
Svatební obyčeje a písně
České prostonárodní obyčeje a písně

Literatura:

OTRUBA, Mojmir, Zdeněk PEŠAT a Květa HOMOLOVÁ. *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20.*

podpis?

V zásadě dobré, ale pro naše účely příliš upovídané. Málo hudby!

století: slovníková příručka. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1973, 381 s.